

NHÂN TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN HÀNH VI TUÂN THỦ THUẾ THU NHẬP CÁ NHÂN – PHÂN TÍCH TRƯỜNG HỢP TP.HCM

Ngày nhận: 19/11/2014
Ngày nhận lại: 20/02/2015
Ngày duyệt đăng: 10/3/2015
Mã số: 3-15-40

Nguyễn Hồng Thắng ()*
Phạm Minh Tiến (**)

Tóm tắt: Hành vi tuân thủ thuế (TTT) thu nhập cá nhân là một phức hợp chịu tác động của nhiều nhân tố với mức độ khác nhau. Mục tiêu của nghiên cứu này nhằm tìm ra những nhân tố và mức tác động của chúng đến hành vi TTT thu nhập cá nhân. Nghiên cứu sử dụng phương pháp phân tích nhân tố khám phá (EFA), phân tích nhân tố khẳng định (CFA) và phân tích đường dẫn (Path Analysis) từ mẫu khảo sát thực nghiệm 200 quan sát tại TP.HCM năm 2013. Kết quả nghiên cứu phát hiện 5 nhóm nhân tố tác động đến TTT là: nhận thức và tâm lý, hệ thống chính sách thuế, môi trường kinh tế, đặc thù nghề nghiệp và nơi làm việc. Ảnh hưởng của nhân tố môi trường xã hội đến TTT không có ý nghĩa thống kê.

Từ khóa: Tuân thủ thuế, thuế thu nhập cá nhân, phân tích đường dẫn.

Giới thiệu

Thuế thu nhập cá nhân là một loại thuế đánh vào thu nhập chịu thuế của cá nhân. Đây là một loại thuế phổ biến và giữ vị trí quan trọng cả về số thu lẫn tác động kinh tế - xã hội ở hầu hết quốc gia trên thế giới. Cơ sở tính thuế dựa vào thu nhập trong nước và ngoài nước của người cư trú hoặc thu nhập phát sinh nội địa của người không cư trú. So với các loại thuế đánh vào hàng hóa - dịch vụ, thuế thu nhập cá nhân có những đặc điểm là ít gây biến dạng trên thị trường hàng hóa thông thường, sử dụng thuế suất lũy tiến từng phần và điều tiết thu nhập của con người thực (human being) chứ không phải thực thể pháp lý (legal entity) nên khó chuyển từ người này sang người khác. Ngoài ra, do xét đến gia cảnh nên thuế thu nhập cá nhân mang tính công bằng.

Ở Việt Nam, khi cơ chế tự kê khai đi vào thực hiện thì TTT thu nhập cá nhân cần được nhìn nhận và phân tích một cách khách quan cả từ phía cơ quan quản lý thuế lẫn từ phía người nộp thuế và môi trường kinh tế - xã hội

xung quanh. Cơ quan quản lý thuế có thể giả định người nộp thuế sẽ có khuynh hướng khai báo không trung thực. Nhưng cơ quan thuế phải đi tìm nguyên nhân dẫn đến điều đó. Nhận diện và định lượng chính xác mức tác động của các nhân tố đến rủi ro TTT sẽ giúp quan hệ giữa cơ quan quản lý thuế và người nộp thuế trở nên bình đẳng và tôn trọng lẫn nhau, vừa tránh làm tổn thương người nộp thuế có trách nhiệm vừa tầm soát nghiêm ngặt những nguy cơ gây ra hành vi không tuân thủ cố ý.

Trên cơ sở kế thừa những nghiên cứu trong và ngoài nước về TTT từ nhiều góc độ khác nhau, nghiên cứu này tập trung tìm ra các nhân tố ảnh hưởng đến TTT thu nhập cá nhân, định lượng mức tác động của chúng đồng thời đưa ra gợi ý chính sách góp phần tích cực vào tiến trình hoàn thiện TTT tại TP.HCM và cả nước. Nghiên cứu mong muốn giúp người làm chính sách nhận diện các yếu tố chính tác động đến hành vi TTT để tính thực tiễn khi ban hành công văn hướng dẫn thực hiện pháp luật thuế. Thêm nữa, kết quả